

EDUCACIÓ PER LA CIUTADANIA I ELS DRETS HUMANS

*EL NAIXEMENT D'UNA NACIÓ
O COM ARRIBAR A SER CIUTADANS*

APUNTS D'HISTÒRIA

6è de Primària
Curs 2011-2012
Professor Àngel Pascual
Escola Sant Gregori

INTRODUCCIÓ

LES NACIONS TAMBÉ «NEIXEN»

Encara que des de sempre els homes hem procurat conviure de forma pacífica, cal reconèixer que no sempre ens ha estat fàcil. De fet, encara ara no ens ho és pas, de fàcil, potser perquè no en sabem prou! Per més que de vegades ens pugui semblar que viure junts és la cosa més natural d'aquest món, si atenem a la història del naixement d'una nació de seguida veurem que, en realitat, massa sovint ens costa molt viure en pau els uns amb els altres.

Posar-nos d'acord, o tolerar que d'altres pensin o visquin de manera diferent a la nostra sense enfadar-nos, és més aviat difícil de fer; i per estrany que pugui sonar, col·laborar els uns amb els altres pel bé de tots és una cosa que no sempre se'ns dona gaire bé.

El mal és que, per més coses que tinguem, sempre en volem més; i a sobre no en tenim prou amb tenir coses, sinó que, a més, volem també destacar per sobre dels altres i sentir-nos admirats per ells. Malauradament, l'ànsia de tenir més i de ser més que els altres pot arribar a fer-nos fer qualsevol cosa; fins i tot algunes que fan mal als altres i fins i tot sabent que el que fem està malament!

Quan d'aquesta manera esdevenim rivals o enemics els uns dels altres, les guerres, les conquestes, les persecucions, les segregacions i la falta de respecte a persones i a pobles, que tan sovintegen en la nostra història, mostren la nostra pitjor cara, la part més lletja de nosaltres mateixos.

I tanmateix, és aquesta mateixa història que ens dona testimoni de la generositat i del coratge, de l'ajuda mútua i del respecte, del compromís i del sacrifici de què també som capaços els homes: que ens mostra igualment, així doncs, el que hi ha de millor en tots nosaltres.

Aquest conjunt de coses bones i dolentes que sempre trobem en els orígens d'una nació es fa molt difícil d'estudiar en els pobles que fa molts segles que existeixen, perquè les circumstàncies del seu naixement es perden en la memòria. En el cas dels Estats Units d'Amèrica (EUA), en canvi, els fets són tan recents que el seu estudi ens permetrà veure molt bé, i de més a prop, els obstacles, els esforços i les renúncies a què ens hem enfrontat homes i dones per arribar a conviure com cal o, com també es pot dir, per arribar a ser bons ciutadans.

TEMA 1: EL NOU MÓN

DE LA RUTA CAP A *LES ÍNDIES* A LA DESCOBERTA D'UN NOU CONTINENT

Fa cinc segles a Europa es desconeixia que més enllà de l'Oceà Atlàntic existís el continent que avui anomenem Amèrica. De fet, si Amèrica es descobreix, no és pas perquè s'hi vulgui arribar. Amèrica es descobreix perquè els europeus hi topen, se la troben sense voler quan creien que estaven anant a un altre lloc.

I és que al segle XV els pobles europeus més immersos en el comerç s'esforçaven per descobrir rutes que comuniquessin Europa amb l'Orient. D'aquesta manera, les corones espanyola i portuguesa realitzaren exploracions per mar per trobar una ruta que els hi dugués de manera privilegiada. Aquell qui la trobés podria tenir un millor accés a les espècies, els teixits o les pedres precioses de *Les Índies* i seria, per tant, més

poderós comercialment i, a la llarga, més ric.

Els portuguesos van provar de voltejar el continent africà. I els espanyols van provar sort creuant l'oceà en direcció oest. L'expedició espanyola comandada per Cristòfol Colom es va pensar que efectivament havia tingut èxit. L'octubre de 1492 cridava «terra a la vista!». Però les caravel·les espanyoles no havien pas arribat a *Les Índies*. A mig camí entre Espanya i aquestes, se'ls havia interposat un obstacle: *Amèrica*, tot un continent per descobrir.

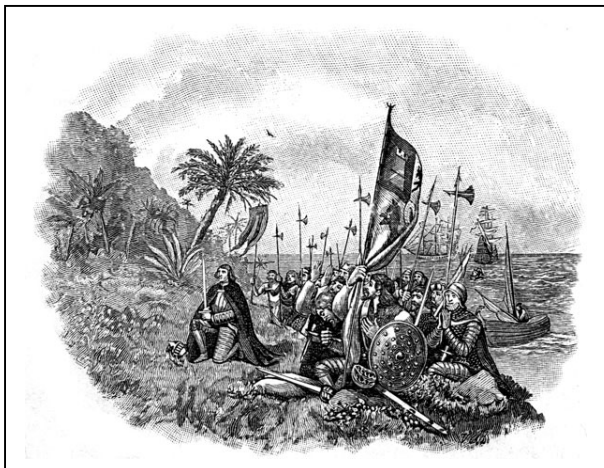
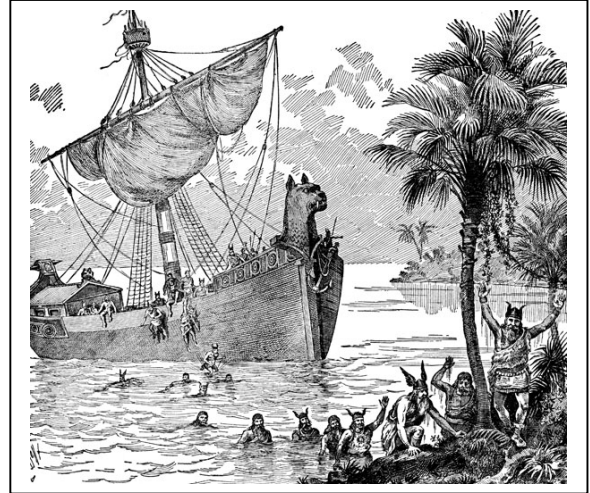

Darrera de les primeres illes del Mar Carib en què Colom i la seva expedició van posar peu a terra, va resultar que s'hi amagava un vast continent proveït de tantes o més riqueses que les que hom podia trobar a *Les Índies*. Però, a més, resulta que el vast continent estava poc poblat. I els indígenes que l'habitaven, tot i ser poc civilitzats, eren prou amigables. Tot plegat va fer que Amèrica es convertís no només en un món per explorar i per enriquir-se, sinó també un món per estrenar: tot un continent on els europeus podien construir un món nou al seu gust començant de zero.

ELS PRIMERS VIATGES

Cap a l'any 1000 els navegants «Víkings», des de Noruega o Groenlàndia, ja havien arribat a les costes de l'actual Canadà (a Amèrica del Nord).

No en sabem gairebé res, d'aquestes expedicions.

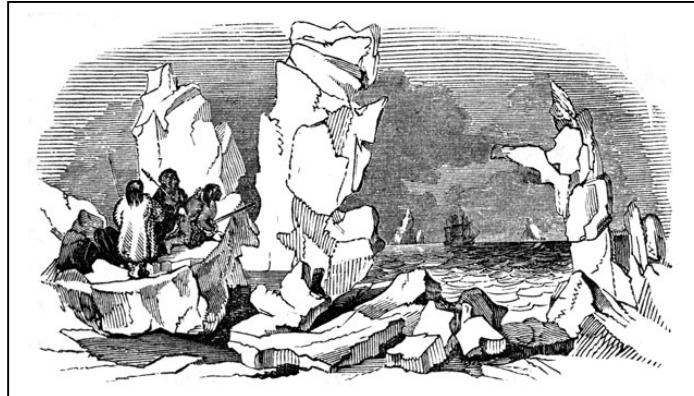

El 1492 Cristòfol Colom, comandant diverses expedicions de la corona espanyola, descobreix i explora illes del Mar Carib, i uns anys més tard posa peu al continent americà, més exactament a la desembocadura del Riu Orinoco, actual Colòmbia, a Amèrica del Sud.

D'aleshores ençà els espanyols realitzen diferents expedicions cap al nord, recorrent i explorant La Florida i la zona sud del territori actual dels EUA.

Però els espanyols no van ser els únics que emprengueren viatges a la descoberta i colonització d'Amèrica, sinó que al nord més aviat van ser els anglesos i els francesos els qui s'embarcaren a l'aventura.

El 1497 John Cabot, comandant una expedició al servei d'Enric VII, rei d'Anglaterra, arriba a l'illa de Terranova (actual Canadà, a Amèrica del Nord).

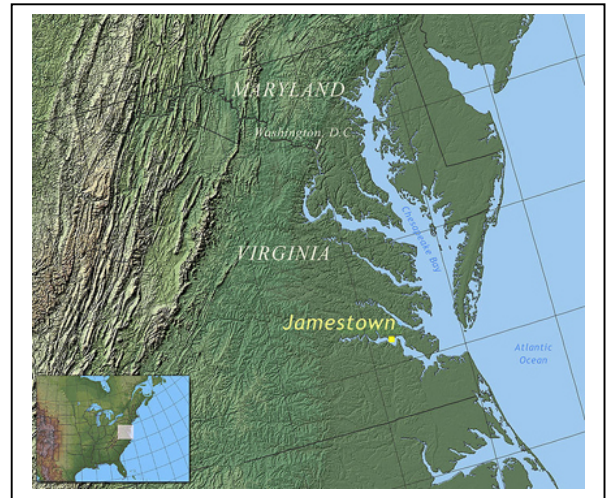
El 1534 Jacques Cartier, navegant i explorador francès, arriba al golf de Sant Llorenç (actual Canadà), i en posteriors expedicions recorre el riu Sant Llorenç continent endins.

El 1584 Sir Walter Raleigh, cèlebre aventurer al servei de la corona anglesa, explora i dóna el nom de Virgínia a un territori costaner d'Amèrica del Nord. Uns anys més tard, en un indret d'aquest territori una expedició anglesa fundarà la primera colònia estable, Jamestown.

L'INICI DE LA COLONITZACIÓ D'AMÈRICA DEL NORD

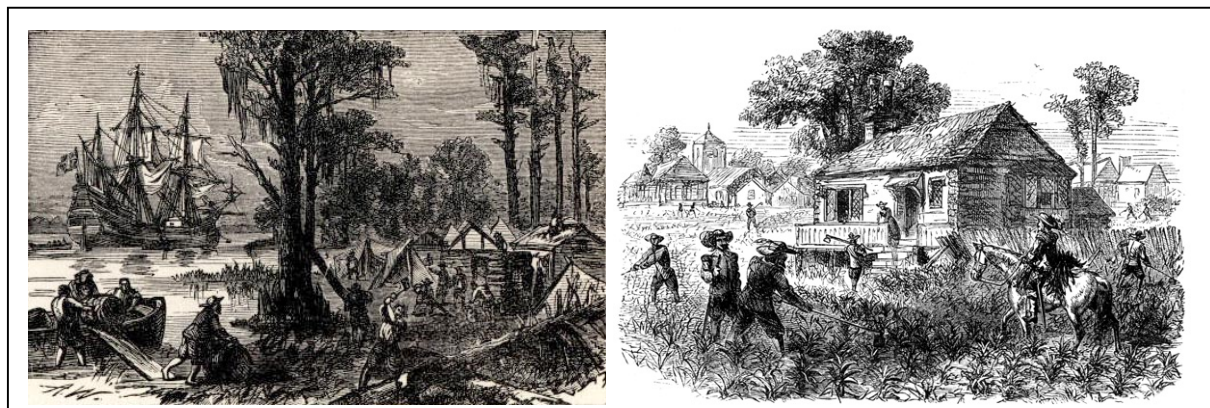
La primera colònia nordamericana la varen establir els anglesos el 1607 i s'anomenà Jamestown en honor al rei Jaume I d'Anglaterra. L'assentament es va situar a les costes de Virgínia, el territori que havia recorregut l'expedició de Sir Walter Raleigh vint anys abans.

Inicialment, els anglesos pensaven que el territori que separava les costes de Virgínia de la costa contrària no era massa extens. Pretenien encara creuar aquest territori per salpar des d'aquelles costes fins a *Les Índies*.

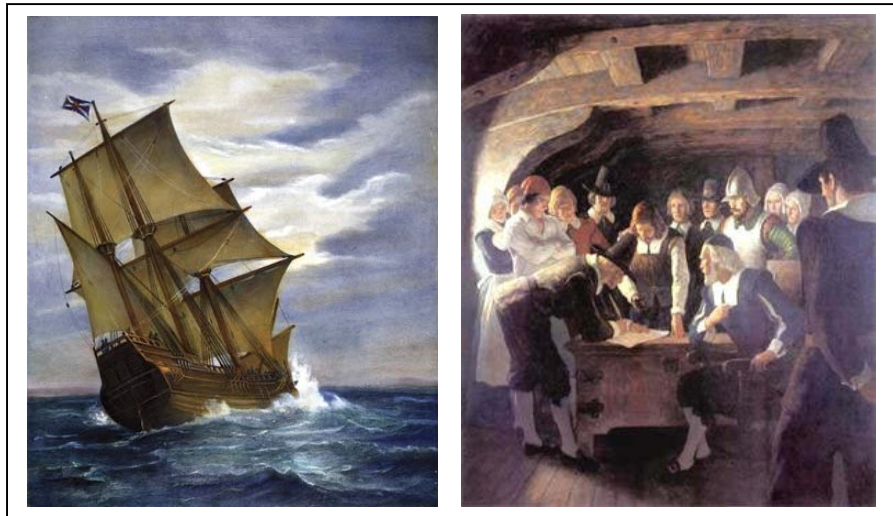
Jamestown era un petit poblat situat a la ribera d'un riu que desembocava en una gran badia. La badia es trobava coberta per boscos frondosos i humits habitats per nombroses tribus índies.

Els colons van patir moltes calamitats fins al punt que la colònia va ser a punt de desaparèixer. Finalment, la colònia va sobreviure gràcies al lideratge i la disciplina imposada per un dels seus primers colons, un militar anomenat John Smith. John Smith no només va aconseguir posar ordre i esperonar els habitants de la colònia, sinó que també va establir relacions profitoses amb les tribus índies veïnes.

Encara que la primera colònia va ser Jamestown ja al 1607, els nordamericans consideren en general que l'origen de la seva nació cal situar-lo en l'expedició del vaixell Mayflower el 1620.

El Mayflower transportava els anomenats «pares peregrins» (*pilgrims*). Eren un grup de cristians que estaven en desacord amb el cristianisme practicat a Anglaterra i a Holanda. L'església d'Anglaterra els havia condemnat i perseguit, i es van veure obligats a fugir.

Els viatgers del Mayflower buscaven noves terres on poder viure amb llibertat d'acord amb les seves creences. Però també buscaven terres on poder establir el seu «regne».

Van anar a parar ben al nord del continent, a prop de l'actual Boston, a l'estat de Massachussets. Aquell era un país fred, però ric en boscos, caça i mines. Van haver de superar proves molt dures, i si el primer any van sobreviure és només gràcies a l'ajut que van rebre dels indis autòctons (fet

que es commemora en la festa de l'*acció de gràcies*, *Thanksgiving*, el quart dijous del mes de novembre). Després d'aquestes dificultats inicials, finalment els seus descendents van aconseguir crear una colònia pròspera i rica.

L'OCUPACIÓ TERRITORIAL DE LA COSTA EST

Bona part de les colònies que es van anar establint a Amèrica del Nord ho van fer al llarg de la Costa Est del continent, que és la costa més propera a Europa.

Més al sud, la zona que inicialment va explorar Sir Walter Raleigh es va convertir en un territori de grans terratinents. En les seves terres es cultivava sobretot cotó i tabac. Els jornalers els portaven de l'Àfrica, i ben aviat els van sotmetre a esclavitud. Inicialment aquestes colònies ocupaven el territori de Virgínia, però més endavant es van estendre també cap al sud, al que avui són Carolina del nord i del sud i Geòrgia.

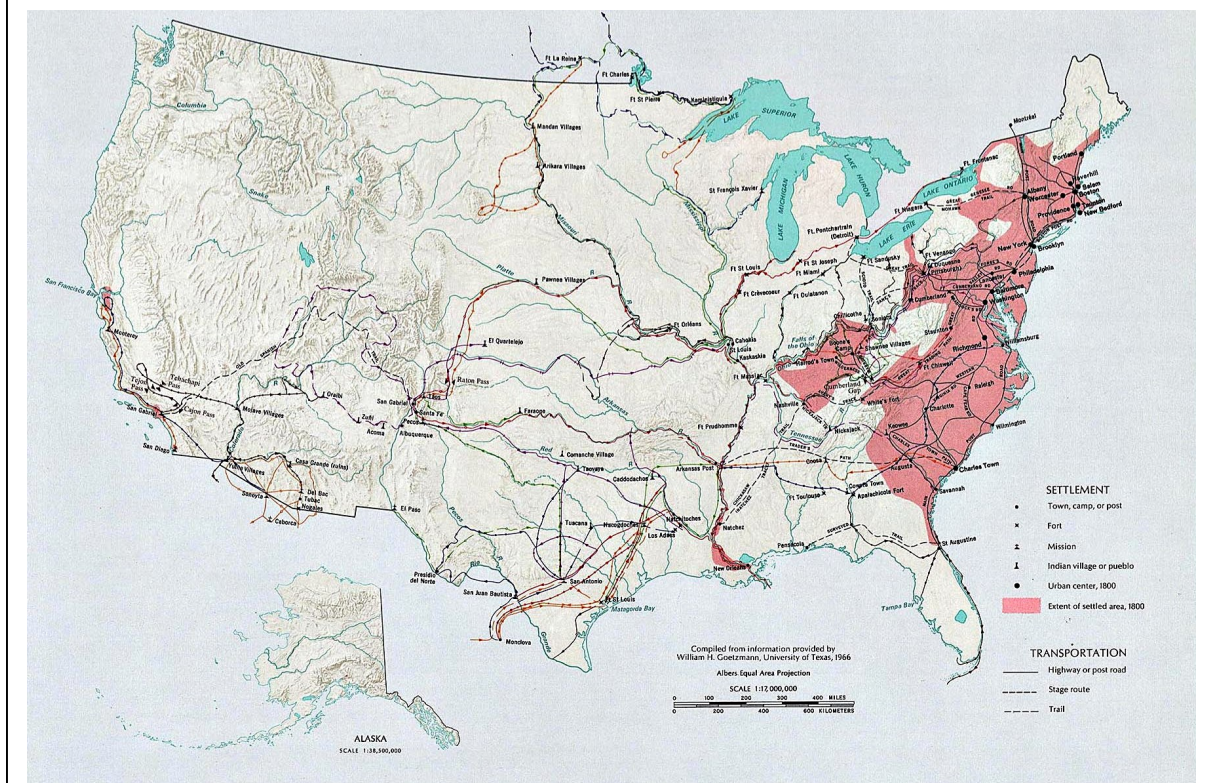
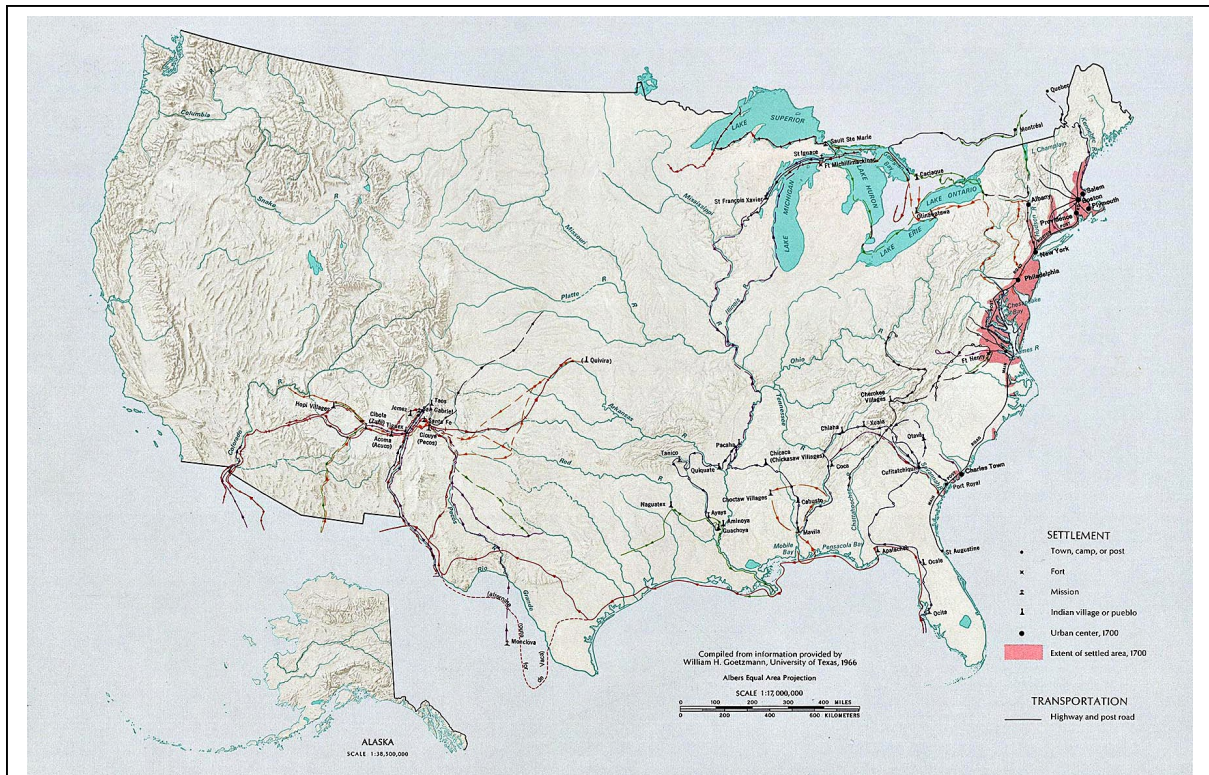
Una mica més al nord es van establir els quàquers, un grup de cristians pacifistes. El pare d'aquestes colònies fou William Penn, que donà nom a l'actual estat de Pennsilvània, on es troba Filadèlfia.

Més al nord encara, Nova York era al principi una colònia holandesa anomenada Nova Amsterdam. Més endavant, però, va passar a mans dels anglesos. La seva situació geogràfica era idònia com a punt de sortida per a aventurar-se continent endins. I sempre va ser i continua essent un nucli comercial i econòmic que atreu tota mena de races, cultures i religions.

Per últim, per sobre de Nova York, totes les grans colònies «fundadores» establertes pels pioners que van ser els «pares peregrins» es mantenen. La zona va rebre el nom de Nova Anglaterra i la seva capital s'establí a Boston. Malgrat les penúries inicials, el treball, l'energia i la persistència

dels seus pobladors van fer d'aquesta una zona molt rica i pròspera.

Cada colònia tenia les seves pròpies lleis i s'organitzava a la seva manera, amb una gran autonomia, però totes elles es consideraven dependents de la corona anglesa.

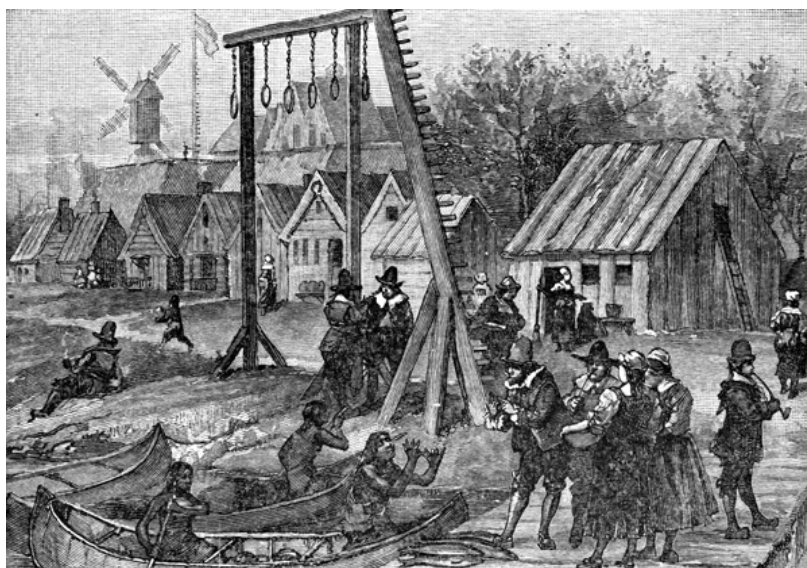

TEMA 2: EL NAIXEMENT D'UNA NACIÓ

LES COLÒNIES FAN CAMÍ

Tal com hem explicat, l'establiment de les colònies i el seu creixement no van ser gens senzills de bon inici. Els colons van haver de superar moltes penes i dificultats, i dedicar molt d'esforç i treball a aixecar pobles i negocis i fer-los perdurables. S'havia de fer un esforç enorme perquè les condicions de vida a les colònies s'anessin apropant a les d'Anglaterra o la resta de *metròpolis*. Els primers anys Nord-Amèrica semblava més aviat un lloc primitiu, endarrerit, desordenat i *turbulent*; en realitat, un lloc per *civilitzar*. La vida era dura, crua i poc *sofisticada*.

Malgrat tot, cada cop més gent d'Europa (Anglaterra, Holanda, Alemanya, Irlanda, Escòcia...) viatjava a les colònies amb la intenció d'establir-s'hi i començar una vida millor. A Amèrica no hi faltava pas feina, ja que l'abundància de terra permetia que sempre hi hagués més camps on produir més cotó o més tabac, o més boscos dels quals poder obtenir més fusta, o més pedreres de les quals poder obtenir més minerals o metalls. I si no hi faltava terra per treballar, a Amèrica tampoc no hi faltava terra per viure-hi, indrets fins aleshores deshabitats on fer-se una llar.

D'aquesta manera, la població de les colònies americanes va anar creixent cada cop més fins que al s. XVIII ja representava una cinquena part de tota la població de l'Imperi britànic. I el creixement de la població també va anar acompanyat d'un enorme creixement econòmic. Amb el temps –de manera molt més ràpida que cap altra societat– les colònies es van anar enriquint. Boston, Nova York o Filadèlfia havien deixat de ser llocs salvatges, rudes, desordenats i primitius, i s'havien convertit en grans ciutats. Arreu progressava l'agricultura, la mineria i una indústria *incipient*. I a les ciutats ja es gaudia de prou estabilitat i seguretat com per emprendre-hi i establir-hi negocis. D'aquesta manera progressava el comerç, que des d'aquestes grans ciutats, i d'altres, es realitzava sobretot amb les Antilles i l'Amèrica hispànica, però també amb Europa i especialment amb la metròpoli, Anglaterra.

TRES GRANS PROBLEMES

Però la *prosperitat* i la *riquesa* no arribaven a tothom i dos problemes socials les tacaven greument: l'esclavitud dels negres i l'*espoliació* dels indis.

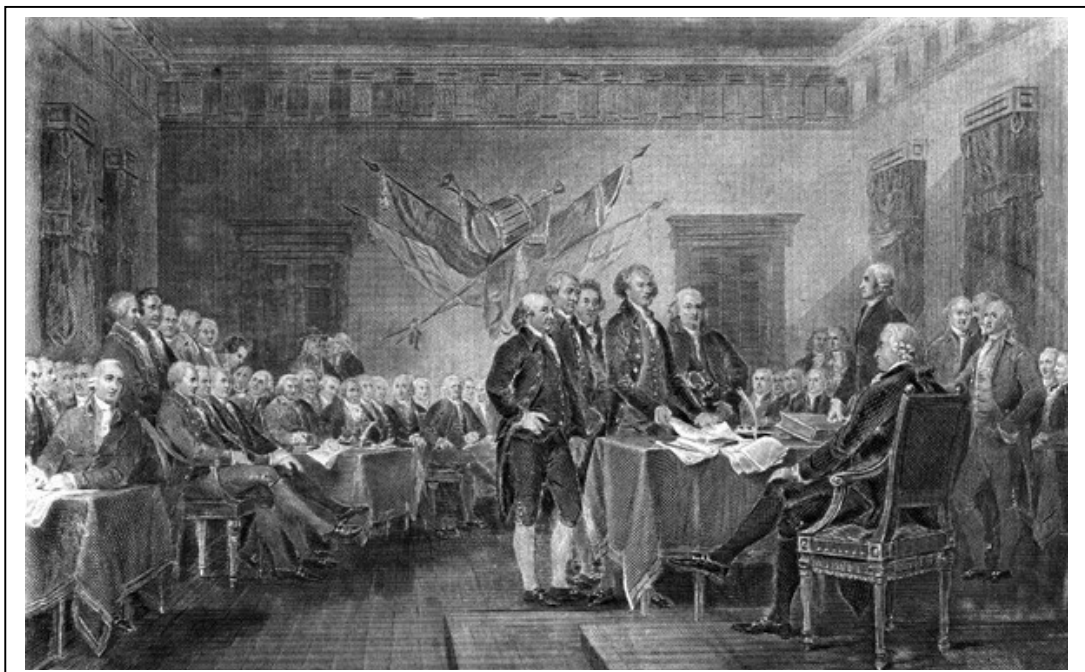
I encara n'hi havia un tercer. La major part dels *emigrants* que continuaven arribant eren pobres i difícilment trobaven lloc en les zones costaneres més riques. Havien d'anar cap a les terres interiors i espavilar-se. Moltes vegades valia la llei del més fort per a l'adquisició de terres o riqueses i pràcticament sempre qui pagava els plats trencats eren els indis. Això va provocar una certa tensió entre les comarques riques de la costa, més ordenades i civilitzades, i els rudes *pioners* de l'interior, més propensos a la violència. Es tractava d'un nou episodi de les eternes rivalitats entre rics i pobres.

Quant als esclaus negres, els rics propietaris agrícoles de Virgínia i, més al sud, de les Carolines i Geòrgia, els consideraven indispensables per a mantenir el seu nivell de vida i conservar les seves grans plantacions. En canvi, més al nord, on aquesta mà d'obra no era necessària, s'anava obrint pas poc a poc la idea que l'esclavitud no és admissible.

INDEPENDÈNCIA DELS ESTATS UNITS D'AMÈRICA

La *Declaració d'Independència dels Estats Units* és un text que van escriure i signar els caps de les tretze colònies britàniques que el 1776 existien a Amèrica del Nord. El redactor principal del text és Thomas Jefferson.

En aquesta declaració els signataris expressen la voluntat de deixar de formar part d'Anglaterra i n'expliquen els motius.

Ja hem vist que les colònies d'Amèrica del Nord havien estat establertes i controlades principalment per anglesos. Aquests colons, que havien explorat, colonitzat i ocupat la costa est d'Amèrica del Nord, se sentien inicialment molt lligats a Anglaterra. Anglaterra era casa seva i els anglesos eren germans seus. Però cada cop més, a mesura que passaven els anys i naixien noves generacions, els colons d'origen britànic anaven perdent el lligam i l'estima que havien tingut cap a Anglaterra, així com els hàbits i els costums que havien dut del seu país d'origen.

D'altra banda, l'Estat i la Corona d'Anglaterra de primer no estaven massa interessats en aquestes colònies i, lluny com era Amèrica, quedaven massa fora del seu abast com per poder-les controlar. Però el ràpid desenvolupament econòmic de les colònies d'Amèrica del Nord va fer que, contràriament del que passava inicialment, es despertés un interès creixent per aquelles terres. Amèrica del Nord es va convertir així en un dels principals centres comercials de l'Imperi Britànic, que intervenia cada cop més en les decisions més importants de les colònies.

Arribats a un cert punt, les colònies americanes van sentir que l'Imperi Britànic abusava d'elles, que els robaven les seves propietats i que els obligaven a fer coses que no volien. Les colònies s'havien queixat repetidament a la metròpoli, però, lluny de sentir-se atesos, sentien que vivien sotmesos, sense llibertat i sense tot un seguit de drets que creien que tot home té pel sol fet de ser-ho.

D'aquesta manera, van acordar aixecar-se en armes per tal de separar-se, escriure una constitució i formar un govern que respectés per als americans el que els anglesos no havien respectat. Tanmateix, això els va costar una guerra, la Guerra d'Independència o Revolució Americana.

LA CONSTITUCIÓ DELS ESTATS UNITS D'AMÈRICA

El 1783, acabada la Guerra d'Independència, les tretze antigues colònies queden lliures del control de l'Imperi Britànic, però això no les allibera d'altres dificultats. Els anys que segueixen la Guerra són difícils comercialment i política. Malgrat haver signat junts la Declaració d'Independència, cada Estat funcionava com un país independent, d'acord amb els seus interessos i les seves necessitats. Els Estats eren diferents tant pel que fa al sistema econòmic com pel que fa a la religió i la cultura. Això vol dir que inicialment cada Estat tenia la seva constitució, les seves lleis, el seu parlament i el seu govern.

Tard o d'hora això resultarà un problema, ja que alguns estats acabaran sentint que d'altres fan coses que els perjudiquen. Però també perquè no tots reconeixen els mateixos drets als ciutadans. Després d'algunes revoltes en diferents llocs, que posen de manifest una certa manca d'autoritat, es veu la necessitat de constituir un govern fort per sobre de tots els estats, on tots hi estiguin representats; un govern que assegurí la unitat de tots els estats i la igualtat de tots els ciutadans. Amb aquesta

finalitat, delegats de cadascun dels estats es reuneixen per redactar la Constitució dels Estats Units d'Amèrica i proclamen George Washington com a president.

És així com, quatre anys després de la fi de la Guerra d'Independència, el 17 de setembre de 1787, els delegats de les tretze antigues colònies britàniques, ara ja independents i per tant Estats d'Amèrica, acaben de redactar la Constitució dels Estats Units d'Amèrica. Les seves primeres paraules palesen la mentalitat dels pares fundadors d'aquesta nova nació, uns mots que reconeixen que tota autoritat prové del poble:

«We the People...».

.

TEMA 3: LA GUERRA CIVIL

L'EXPANSIÓ DELS ESTATS UNITS I EL PROBLEMA DELS ESCLAUS

Durant el segle XIX, cada cop més europeus i gent d'altres indrets del món emigraven als nous Estats Units, però també als territoris del continent americà que encara estaven per colonitzar. Milions d'anglesos, irlandesos, suecs, noruecs, italians, alemanys, i fins i tot russos, grecs, polonesos, lituans, armenis, libanesos, etc... i per l'oest, molts xinesos, van decidir provar sort. Van creuar l'oceà i es van establir a Amèrica del Nord. D'aquesta manera es va anar poblant la immensa extensió de terra que va de l'Atlàntic al Pacífic.

Quan un territori recentment colonitzat es considerava prou ben organitzat, amb el seu sistema de lleis i de govern, demanava entrar a formar part dels Estats Units. Així es van anar afegint estats fins arribar als cinquanta que avui dia formen els Estats Units d'Amèrica.

Tal com havia succeït des de l'inici de la colonització d'Amèrica, en general els nous colonitzadors tenien ben poques consideracions envers els indis.

L'arribada de nous colonitzadors i el creixement de la federació d'estats els anava arraconant cada cop més i tancant-los en territoris anomenats «reserves».

Però el dels indis no va arribar a ser un problema tan rellevant com d'altres. Molt més important era el problema de l'esclavitud dels negres. Cada vegada era més mal vista, sobretot al nord, mentre el sud continuava defensant-la per motius econòmics. Pel que fa als nous estats, sobretot al sud-oest, molts «aprofitats» la van instituir a benefici propi.

El govern federal va arribar a diversos compromisos amb els seus estats. Com per exemple, que del paral·lel 36 cap al nord els estats fossin antiesclavistes, i cap al sud esclavistes. Però aquests compromisos els trencaven ara uns, ara els altres. Durant anys hi hagué conflictes i una

tensió soterrada. Finalment, un president decidit, Abraham Lincoln, va acabar amb aquella situació inhumana i va decidir suprimir l'esclavitud a tots els estats. Això va provocar l'esclat d'una guerra civil, anomenada Guerra de Secessió.

LA GUERRA DE SECESSIÓ I EL FINAL DE L'ESCLAVISME

El problema dels esclaus es va barrejar amb un altre problema. Els estats del sud, que no volien l'eliminació de l'esclavitud, van decidir separar-se de la Unió i crear una Confederació, o sigui un conjunt d'estats que «tenien el dret de separar-se de la resta». El President Lincoln, en canvi, va proclamar que els estat de la Unió podien separar-se'n, ja que s'hi havien incorporat voluntàriament i havien estat acceptats assumint compromisos en una relació de reciprocitat. La Unió era, per Lincoln, indivisible i indissoluble. D'aquí ve el nom de la Guerra, ja que «secessió» vol dir *separació*.

La lluita va ser molt llarga, cruel i devastadora. La Guerra va durar gairebé cinc anys, de 1861 a 1865, any en què la Confederació formada pels Estats del sud va ser derrotada. Amb la victòria de la Unió, que estava formada pels Estats del nord, l'esclavitud va quedar definitivament abolida als Estats Units (quan ja feia temps que ho havia estat a Europa). Amb l'abolició de l'esclavitud els estats del sud van haver d'iniciar un procés de canvi en alguns costums i, sobretot, en algunes formes de treball.

Malgrat l'abolició de l'esclavitud, la discriminació dels negres arreu va continuar: se'ls separava a les escoles, se'ls posava traves per votar, se'ls exclouïa de moltes professions o càrrecs, etc. Han hagut de passar molts anys perquè els prejudicis racials anessin desapareixent i no podem dir que hagin desaparegut del tot. Que la cosa ha millorat ho prova, tanmateix, que l'actual president dels Estats Units, Barack Obama, sigui precisament un negre.